

VĚK OSVÍCENSTVÍ (18. století)

3. České země v osvícenství

Věk osvícenství u nás začíná vládou první dámy na českém trůně (samozřejmě také na trůně císařském). Karlovi VI. se nepodařilo přivést spolu s jeho manželkou na habsburský trůn syna, a tak se museli Habsburkové poprvé v dějinách spokojit s ženou. Jmenovala se Marie Terezie (1740-80) a jednalo se o moc krásnou princeznu. Pokud ji znáte z obrázků jako korpulentnější dámu, má to na svědomí 16 dětí, které přivedla na svět. Neměla to vůbec jednoduché. Jakmile dosedla na trůn, daly jí některé evropské státy jasně na vědomí, že jí jako císařovnu nikdy uznávat nebudou. Snad největším soupeřem se pro ní stal již zmíněný pruský král Fridrich II. Právě on s ní dlouhá léta válčil o Slezsko, které se mu podařilo téhle ženě vytrhnout z rukou. Ani celá koalice států v Sedmileté válce nedokázala Marii Terezii proti Prusku pomoci. Marii Terezii se sice podařilo Fridricha porazit např. r. 1757 ve velké bitvě u Kolína, ale její protivník měl stále navrch. Je docela zajímavé, že v soukromé oblasti si byli tito dva politici v lecčems sympatičtí. Fridrich II. si ji dokonce jeden čas chtěl vzít i za ženu. Marii Terezii zase tehle německý král uchvátil různými moderními reformami ve své zemi. V různých věcech se mu chtěla podobát.

Pokud byste o Marii Terezii řekli, že její vláda je spojena hlavně s válkami o území, byli byste rozhodně na omylu. Marie Terezie je znázorňována vždycky spíš jako matka (své rodiny i svého národa). Už v jejích zálibách odhalíme, že byla velmi společenská. Milovala kostky, karty, hudbu, tanec, ale také divadlo (mimochodem takovou povahu po ní dost zdědila i její dcera Marie Antoinetta, o které jsem se už letmo zmínil v souvislosti s bankrotující Francií, ale to je spíš smutná kapitola dějin).

Asi každému se Marie Terezie spojuje s povinnou školní docházkou. Je to pravda, nechala ji zavést r. 1774, i když přesněji řečeno v té době to byl spíš jakýsi pokus. Ta pravá povinnost školní docházky tu bude vidět až za jejího syna Josefa II. Ony totiž děti tenkrát musely skloubit dvě věci dohromady: školu a tvrdou otrockou práci v zemědělství, aby to jejich rodiče všechno zvládli. Mohli bychom u ní jmenovat ale i další reformy, jako nový soupis půdy (Tereziánský katastr), první sčítání obyvatel a domů, založení první výrobní hedvábní v Praze (kde jsou časy, kdy bourec morušový byl čínským státním tajemstvím:), zakládání vojenských škol a zlepšování vojenské techniky...

Jednoduše s Marií Terezií i do našich zemí přišel zase paprsek světla. I s naším jazykem to šlo po krůčcích k lepšímu, proto zde také mluvíme o počátku našeho Národního obrození. Ale samozřejmě, že na úplnou svobodu si ještě přece jen počkáme.

Na práci Marie Terezie naváže pak se vším všudy její syn Josef II. (1780-90). S ním se také muži vracejí zpátky na trůn a snad je možno také říct, že se už nikdy žádná žena (ani na docela krátkou dobu) na našem trůně neobjevila. Josef II. nastoupil na císařský trůn ještě dříve než na ten český. Zatímco jeho maminka ještě vládla v českých zemích coby naše královna, Josef už od roku 1765 úřadoval v říši. Říká se o něm, že v reformách (novinkách) byl ještě horlivější než jeho matka. Dokonce se mluví o tom, že prosazoval státní změny tak rychle, že se v tom obyvatelé trochu přestávali orientovat. Snad to všechno souvisí trochu s jeho zdravotním stavem. Mimo toho, že trpěl na chronický kašel, hemeroidy či časté oční infekce, dělala mu starosti špatná činnost jater. A právě proto prosazoval změny, dokud ještě mohl. Však také jeho vláda zas až tak dlouho netrvala.

Posledním panovníkem by byl Josefův syn Leopold II. (1790-92), který se ovšem na trůně moc neohrál. Důvodem byla zase jeho nemoc. Chtěl bych ale skončit jednou poznámkou. Srovnáte-li osvícenské panovníky s těmi dřívějšími, zjistíte, že se od nich lišili také hodně ve svém životním stylu. Chtěli mít den co nejdelší, aby toho hodně zvládli, vždyť Marie Terezie vstávala údajně každý den už ve čtyři hodiny. Její syn Josef pouze o hodinu později. Nebyl čas na nějaké dlouhé strojení či hodování (jako tomu bylo např. u klasicistního Ludvíka XIV.), bylo prostě třeba pracovat. A z toho si od nich můžeme vzít i pro dnešek příklad:)